

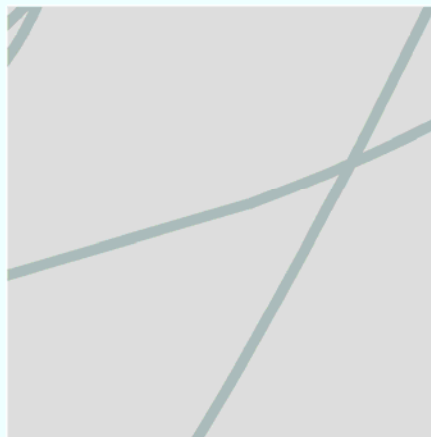
(Sociale) Verhalen in het onderwijs

Anja Stofberg

Kees van Haaster

Vooronderzoek bij het project 'Sociaal Verhaal, digitale verhalen in het sociaal-agogisch onderwijs'.

28 december 2005

Colofon

(Sociale) Verhalen in onderwijs

Vooronderzoek bij het project 'Sociaal Verhaal, digitale verhalen in het sociaal-agogisch onderwijs'.

Stichting Digitale Universiteit
Oudenoord 340, 3513 EX Utrecht
Postbus 182, 3500 AD Utrecht
Telefoon 030 - 238 8671
Fax 030 - 238 8673
e-mail buro@digijuni.nl

Auteur

Anja Stofberg en Kees van Haaster

Copyright

Stichting Digitale Universiteit

De Creative Commons Naamsvermelding-GeenAfgeleideWerken-NietCommercieel-licentie is van toepassing op dit werk. Ga naar <http://creativecommons.org/licenses/by-nd-nc/2.0/nl/> om deze licentie te bekijken.

Datum

28 december 2005

Kenmerk:

5013.DEL.3922.

Inhoudsopgave

1	Definities	4
2	Inleidend	4
3	Gebruik van (sociale) verhalen in het onderwijs	4
	3.1 Algemene functie van verhalen	4
	3.2 Specifieke rol van verhalen	4
	3.2.1 Verhalen als bron:	4
	3.2.2 Ontsluiting van verhalen als bronnenmateriaal	5
	3.2.3 Verhalen als product:	5
	3.3 Vindplaatsen van verhalen	6
	3.4 Nieuwere vormen van verhaal als product en bron (ivm nieuwe media):	6
4	Toepassing van het werken met verhalen in het onderwijs	7
	4.1 Voorbeeld Hogeschool Utrecht	7
	4.2 Voorbeeld Hogeschool Rotterdam	9

1 Definities

Omschrijving ofwel definiëring van verhaal:

Verhalen kunnen ook korte verslagen zijn ontstaan in normale conversaties, in interviews of ondervragingen, in openbare documenten of in rapportages.

Een verhaal vertelt over een gebeurtenis op een samenhangende manier, waarin oorzaken en verbanden worden aangegeven.

2 Inleidend

Algemeen gesproken kunnen verhalen in het onderwijs een rijkdom aan kansen bieden vanuit de inherente kracht van verhalen. Verhalen zijn uitnodigend om naar te luisteren, lokken gedachten uit, kunnen een groot scala aan gebeurtenissen, personen en onderwerpen bestrijken. Verhalen kunnen een moeilijke boodschap op een begrijpelijke en vaak plezierige manier overbrengen.

Verhalen zijn een middel om de "information overload" te kunnen verwerken in onze hedendaagse wereld. "Stories open possibilities to our imagination. The quality of those possibilities is vital to the quality of our future. A person without access to certain stories is a person without hope, without social vision." (Carola Conle)

En het internet lijkt verhalen met een ongekeerde snelheid te kunnen genereren en verspreiden.

3 Gebruik van (sociale) verhalen in het onderwijs

3.1 Algemene functie van verhalen

Algemeen gesproken kun je vaststellen dat er bij docenten behoefte is aan verrijkend materiaal ter ondersteuning van programmaonderdelen en modulewijzers en dat er aan de kant van studenten behoefte bestaat aan toegang tot materiaal dat gedownload kan worden om in verschillende werkstukken/opdrachten te kunnen gebruiken, ter bestudering of ter illustratie o.a. . Verhalen kun je multifunctioneel inzetten in het onderwijs vanwege het feit dat het een creatieve werkvorm is en een interessante vorm van communicatie.

3.2 Specifieke rol van verhalen

Om een idee te krijgen van de verschillende manieren waarop verhalen in het onderwijs ingezet kunnen worden, volgen hier meer specifieke invalshoeken die de meerwaarde van verhalen in het onderwijs aangeven:

3.2.1 Verhalen als bron:

- Een manier om verkennend onderzoek te doen ofwel zich te oriënteren op een thema voordat er werkelijk (praktijk)onderzoek plaatsvindt.
- (voorbeeld: lees de (Amerikaanse) immigrantenverhalen uit de jaren 1840 – 1920 om grip te krijgen op de problematiek van immigranten in Europa voordat iemand zijn eigen onderzoeksvragen opstelt , m.a.w. een rijke bron voor relevante vraagstellingen)
- Een manier om te beschikken over vergelijkend materiaal rondom bepaalde thema's (voorbeeld: huiselijk geweld in de zestiger jaren , zoals toen opgetekend, vergelijken met het hedendaagse huiselijk geweld om b.v. te koppelen aan verschuivingen binnen de maatschappij)
- Een manier om goed zicht te krijgen op nederlandse taalkwesties, indien een verhaal letterlijk uit de mond van een (allochtone) verteller is opgetekend. Studenten die zich willen bekwamen in NT2 kunnen hier dankbaar gebruik van maken (denk aan een minor als Nederlands als Tweede Taal).

- Een opstap om zelf (creatief) in de opleiding eigentijdse verhalen te leren schrijven/redigeren, die ook in of voor het werkveld bruikbaar zijn
- Een manier voor studenten om goed inzicht te krijgen in de motivatie, de bedoeling, de keuze, de hoop, de angst, de kracht en de zwakte van een verteller/een medemens, m.a.w. boeiende voorbeelden van sociale psychologie
- Een manier om (ook historische) gebeurtenissen te ervaren vanuit een intens persoonlijk perspectief, wat bijdraagt aan de ontwikkeling van mensenkennis bij studenten
- Een manier om inzicht te krijgen in hoe persoonlijke en culturele waarden zich tot elkaar kunnen verhouden, wat kan leiden tot vergroting van interculturele competenties
- Een vorm van lesmateriaal voor discussies rondom normen en waarden
- Een expressieve tegenhanger t.o.v. het vaak abstracte taalgebruik in het hoger onderwijs; het concrete, bijzondere en vaak contextrijke perspectief tegenover de abstracte en contextloze algemeenheden.
- Een manier om ingewikkelde theorieën toegankelijker en herkenbaarder te maken en via illustratie in een verhaal beter te laten beklijven.
- Een manier om inzage te geven in vormen van reflectie en hiermee studenten te ondersteunen in hun eigen manier van reflecteren, een cruciaal aspect in de beroepsontwikkeling
- In het geval van narratieve interviews: interessant materiaal om te bestuderen m.b.t. interviewtechnieken, denk aan vragen zoals: hoe wordt er geïnterviewd? Waarom? Wanneer? (waar?) welke tijd beslaat het interview? Geloofwaardig? Waarom wel/niet? Is invloed van de interviewer te merken? Waarom wel/niet? Etc. etc.

3.2.2 Ontsluiting van verhalen als bronnenmateriaal

Belangrijke voorwaarden voor het op een prettige manier ontsluiten van verhalen op het internet is het werken met de juiste metadata. Het gaat om:

- Goed doorzoekbaar
- Goed toegankelijk vanuit verschillende perspectieven en leerdoelstellingen
- Geschikt voor hergebruik, dwz voor het gebruik van verhalen met andere doelstellingen

Voorlopig valt te denken valt aan rangschikking op:

- Geografische plek
- Thema
- Gender
- Leeftijdsfase
- Perspectief (deelnemer/leefwereld tegenover systeem/buitenperspectief)
- Politieke kwesties (denk aan vrouwenrechten, immigratie, etc. etc.)
- Decennium of op jaartal

Het project **Geschiedenisbus** doet het als volgt: de bronnen zijn op vier manieren ontsloten. Met behulp van een tijdbalk, een kaart, een videotheek en een zoekmachine. Daarnaast zijn er thematische **verhalen** en wordt er beeldmateriaal in de vorm van stills aangeboden.

3.2.3 Verhalen als product:

Studenten zelf verhalen laten schrijven:

Binnen Studieloopbaanbegeleiding (of ook wel zogenaamde vormingsvakken zoals Drama, Spel) te gebruiken als middel om:

- Studenten te laten reflecteren op zichzelf en hun eigen leven
- Hiermee een beter begrip te krijgen van zijn/haar identiteit
- De houding van haar/zijn "publiek" t.o.v. het verhaal geeft mogelijkheden de identiteit van de verteller beïnvloeden
- Stimulans voor de zelfkennis van zowel de verteller als de luisteraar/lezer

Als methode ook te hanteren voor diepere verwerking van lesstof waarbinnen bepaalde houdingsaspecten ontwikkeld moeten worden:

- Studenten een verhaal laten schrijven om duidelijk te krijgen wat bijvoorbeeld veranderingen in iemands leven kunnen betekenen. Zie hier een voorbeeld-lessenplan voor deze methode om het verhaal als product in te zetten: www.eduplace.com/rdg/html/purple/changes/gears.html
- Studenten een verhaal laten schrijven vanuit het perspectief van een lid van een doelgroep op basis van een feitelijke (literatuur)studie over een bepaald onderwerp van belang voor de betreffende doelgroep. (vanuit een goede oriëntatie op het buitensperspectief schrijft een student een verhaal vanuit het binnenperspectief: b.v. schrijf een verhalende brief aan je zuster als vrouw die wordt mishandeld door haar man) Een prachtig, bijzonder goed uitgewerkt voorbeeld van deze manier vind je op: <http://www.leeds.ac.uk/educol/documents/00003733.htm>

3.3 Vindplaatsen van verhalen

Op vele verschillende plaatsen zijn verzamelingen van sociale verhalen te vinden, vaak in het kader van "een stem geven" aan groepen die niet vaak of gemakkelijk gehoord worden, verhalen van gewone mensen die een alledaags leven leiden:

- Rubrieken in on-line kranten (maar ook in Straatkrant b.v.)
- Speciale websites van doelgroepen (b.v. tienermoeders, slachtoffers, festivalgangers)
- Lokale websites voor lokale verhalen
- Historische verhalensites (b.v. holocaust, Amerikaanse slaven)
- Websites van aparte sociale of culturele groepen
- Via de forumbutton op websites rondom sociale of culturele onderwerpen

3.4 Nieuwere vormen van verhaal als product en bron (ivm nieuwe media):

- Digital storytelling
- Video diaries
- Niet-lineaire verhalen d.m.v. het gebruik van hypertext, wat een geheel nieuwe set aan kwesties met zich meebrengt, inclusief het dilemma een afronding te vinden in een open verhalenstructuur. (<http://www.cyberartsweb.org/cpace/theory/friesner/murray2.html> en ook www.cyberartsweb.org/cpace/ht/pg/rodwell.html)

4 Toepassing van het werken met verhalen in het onderwijs

4.1 Voorbeeld Hogeschool Utrecht

De inventarisatie is gedaan onder de volgende afdelingen van het Instituut voor Social Work (Utrecht en De Horst):

- Social Work Deeltijd
- Sociale Pedagogiek (i.o.)
- Creatieve Therapie
- Culturele en Maatschappelijke vorming
- Sociaal Pedagogische Hulpverlening
- Maatschappelijk werk en dienstverlening
- Expertisecentrum voor Maatschappelijke Zorg en Sociaal Beleid.

Tevens is aangegeven hoe en waar verhalen in het nieuwe curriculum van het Instituut en Centrum voor Social Work in Utrecht en Amersfoort een plaats krijgen (v.a. 2006-2007).

Afdeling	Verhalen als product	Verhalen als bron
Nieuwe curriculum Social Work	<i>Jongeren in de buurt</i> (preventie) <i>Cultuur en diversiteit</i> (cohesie) <i>Multiculturele productie</i> (cultuur)	<i>Jongeren in de buurt</i> (preventie) <i>Cultuur en diversiteit</i> (cohesie) <i>Ziek en gezond</i> (intake/diagnose) <i>Het eigen verhaal</i> bij SLB ¹
Social Work deeltijd	<i>Kennis maken met de klant</i> (cliëntportretten) <i>Resultaten in de beroepspraktijk</i> : metaforische verhalen <u>Bij De Horst</u> : Werkveldinterviews	<i>De professional in beeld</i> (verhalen van professionals)
CMV	<i>Verhalen vertellen</i> (dramaproject) <i>Praktijkproject propedeuse</i> : Diverse Samenleving	<i>Samenlevingsopbouw en Sociaal Beleid I</i> (praktijkverhalen) <u>Bij De Horst</u> : <i>Werkveldoriëntatie</i> <i>Projectmatig werken</i> <i>Vraaggericht werken</i>
MWD	<i>Praktijkgestuurd onderzoek</i> ; <i>Casustoetsing</i> ; Methodische begeleiding	<i>Verhalen herinneren en beleven</i> ² (ouderenzorg) Inspelen op verhalen van cliënten Maatschappelijke opvang ³ <u>Bij De Horst</u> : <i>Werkveldoriëntatie</i>

¹ Studentloopbaan(begeleiding)

² Workshops door Toinette Loeffen

³ Psychopathologie.Contractactiviteiten LdH door Toinette Loeffen

Afdeling	Verhalen als product	Verhalen als bron
SPH	Dramalessen <i>GOP Justitie</i> (verhalen over gedrag en interventie) en <i>GOP Maatschappelijke Opvang</i> (sectorverhalen als poppenspel)	<i>Verhalen over de samenwerking tussen ouders en professionals</i> ⁴ (hulpverlening aan kkk met handicaps) <i>Beeldvorming</i> ⁵ Voor professionals in GehZorg <u>Bij De Horst:</u> <i>Werkveldoriëntatie</i> <i>Ontwikkelen en Opvoeden</i> <i>Onderzoek</i> <i>Positioneren</i> <i>Plancyclus</i> <i>Ethiek</i>
Afdeling	Verhalen als product	Verhalen als bron
CT	<i>Praktijkproject</i> (afstudeerfase)	<i>Troost of therapie</i> (prop.) <i>Stuur van de cultuur</i> (prop.) <i>Verleden in perspectief</i> (prop.) <i>Verstandelijke handicaps</i> (hdfase) <i>Soc ped hulpvragen psychiatrie</i> (hdfase) <i>Methodiekprogram op maat</i> (hdfase) <i>Casusonderwijs</i> (prop en hdfase) <i>Behand. en werkveldcontext</i> (hdfase)
Afdeling	Verhalen als product	Verhalen als bron
Sociale Pedagogiek	(nog niet ingevuld)	(nog niet ingevuld)
Afdeling	Verhalen als product	Verhalen als bron
Minor	(nog niet ingevuld)	
Afdeling	Verhalen als product	Verhalen als bron
Expertise-centrum MZSB	Portretten van jongeren (Onderzoek in de buurt) Portretten van ouderen (Onderzoek in de buurt)	Portretten van jongeren (Onderzoek in de buurt) Portretten van ouderen (Onderzoek in de buurt)
Afdeling	Verhalen als product	Verhalen als bron
Lectoraat Diversiteit en Multicult. Compet.	<i>Verhalen uit moslimcultuur in uitvoeringspraktijk jeugdzorg</i> (onderzoek)	<i>Verhalen uit moslimcultuur in uitvoeringspraktijk jeugdzorg</i> (onderzoek)

⁴ Toinette Loeffen, medeauteur van een boek hierover

⁵ Training vanuit de 'hermeneutische cirkel' door Toinette Loeffen

4.2 Voorbeeld Hogeschool Rotterdam

Voorlopige inventarisatie van het gebruik van verhalen in het onderwijs.

HSAO domein	Verhalen als product	Verhalen als bron
CMV	Storytelling (maar bijzonder kunstzinnig ingevuld)	
MWD	Twee perspectieven (binnen en buitenperspectief)	
SPH	Muzische vaardigheden	Methodisch werken: Cliënt verhalen
Pedagogiek	Psychologie vd Levensloop (een students eigen verhaal)	
Cr Therapie	Nvt binnen HR	Nvt binnen HR
Minors / differentiaties	Creativiteit in het sociale werk: module Verhalen verbeelden	
HSAO breed	Eigen verhaal vertellen binnen Studieloopbaancoaching	

Tekstvak voor beschrijving van de publicatie